

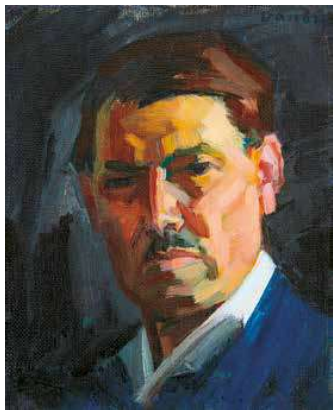

NO
86

VASZARY JÁNOS
TÓVÁROSI TÁJKÉP,
TATA, 1912
(TÁJKÉP NAGY FELÜLETEKBEN)

*„A természetből kiindulni,
vagy arra suggestív erővel emlékeztetni elég.”¹*

¹ Vaszary János gyűjteményes kiállítása a Művészeti Múzeumban, 1912.
Vaszary János előszava

1. Vaszary János: Önarckép
magántulajdon

VASZARY JÁNOS (1867-1939)

Tóvárosi tájkép, Tata (*Tájkép nagy felületekben*) †
Lake Town View, Tata (*Landscape in large Surfaces*), 1912

Olaj, vászon † Oil on canvas, 80,5 x 100,5 cm
Jelezve balra lent † Signed bottom left: Vaszary 1912

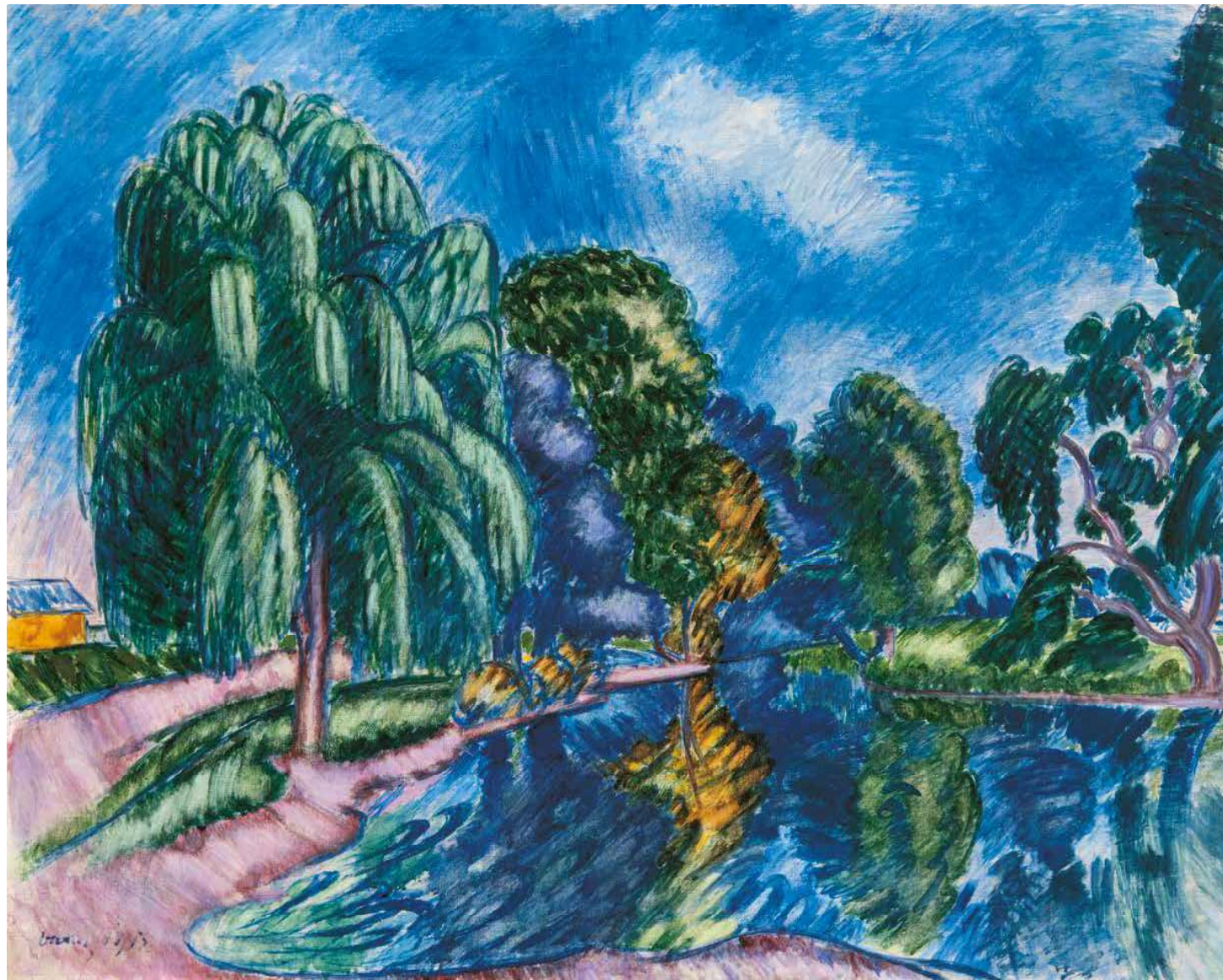
KIÁLLÍTVA † EXHIBITED:

- † Vaszary János gyűjteményes kiállítása. Művészház, 1912,
(kat.: 144. *Tájkép nagy felületekben* címen)
- † Művészház, 1913. Katalógus a Művészház Nemzetközi posztimpreszionista kiállításához.
Budapest, 1913. május 4. – június 25., (kat.: 208. *Tájkép nagy felületekben* címmel)

Kezdő ár † Starting price: 55 000 000 Ft / 143 229 EUR
Becsérték: 80 000 000 – 120 000 000 Ft
Estimate: 208 333 – 312 500 EUR

2. A kép hátoldalán
a Művészház 1913-as címkeje

3. A Vaszary-villa az 1910-es években

4. A Vaszary-villa napjainkban (a szerző felvétele)

TATA – VASZARY-VILLA

1909-től kezdve Vaszary János feleségével, Rosenbach Máriával a tavaszi és nyári hónapokat Tata-Tóvároson töltötte. Hosszas keresgélés után 1910-ben a házaspár megvásárolta az Esterházy „Angolkert” közelében lévő üres telket. Vaszary az épülő ház tervezésével Thoroczkai Wiegand Edét, a nemzetközileg is elismert építésszt bízta meg. A Thoroczkai Wiegand-épületeket az aszimmetrikus kompozíciók, a meredek és magas tetősíkok, a szokatlan méretű ablaksorok, valamint kő és faanyagok domináns használata jellemzi. Építészeti tervrajzai, látványtervei önmagukban is jelentős képzőművészeti alkotások.

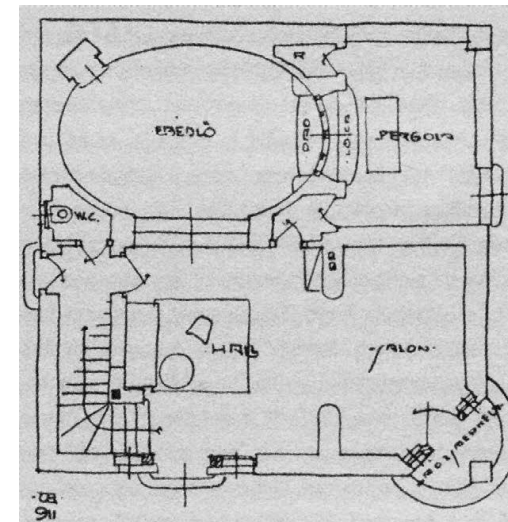
Az „összművészet” jegyében alkotó építész nemcsak magát az épületet tervezte meg, hanem annak belső tereit és bútorait is. Az igen lakályos, bár sok lépcsős, és zegzugos fülkékkel tarkított ház diszfunkcionalitása némi nézeteltérést okozott a házaspár között: „vásároltunk egy üres telket, és arra építettük a jelenleg is birtokunkban lévő villát, mely

egészségi szempontból a körülötte befásított területtel együtt kifogástalan üdülőhely. Wiegand műépítész, aki tervezte, és az uram csak annyiban követett el hibát, hogy a szobák egy részét a manzárdban, a konyhát a szuterénben helyezték el, ami a háziasszonynak sok fáradságot okoz. [...] Így nem mulatás számomra a sok lépcsőjárás.”²

A vendégfogadásra alkalmas terek a földszinten helyezkedtek el: a hall, a szalon és az ebédlő, melyekből a kertbe egy nagy, üvegezett kétszárnyú ajtó vezetett. A privát terek az emeleten kaptak helyet: a hálószoba, a fürdő, valamint a nagy ablakos, napfényes műterem. A kertet szökőkutak és színes virággyások díszítették. A nagy fákkal, gyümölcsössel körülvett, gyönyörű virággyásokkal szabdalta, arnyas, parkra néző villa nyugodt pihenést biztosított a házaspár számára évtizedeken át. A harmonikus vidéki élet termékenyítő hatással és megújulással volt Vaszary művészetére is.

6. Thoroczkai Wiegand Ede: A Vaszary-villa terve, 1911

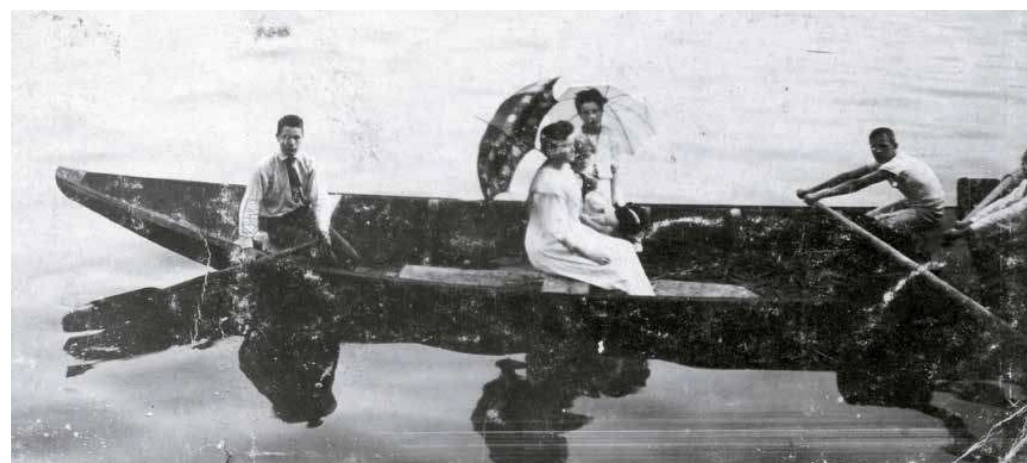

7. Thoroczkai Wiegand Ede: A Vaszary-villa alaprajza, 1911

1 Vaszary János gyűjteményes kiállítása a Művészházban, 1912, Vaszary János előszava
2 Ózsv, Vaszary Jánosné: Feljegyzések Vaszary János festőművész életéből

5. Tata

8. Tata-Tóváros, 1912
Fotó: Fortepan / Torjay Valter

„ENNEK KIVÉTELES ÉS
KÜLÖNLEGES PÉLDÁJA
A MOST AUKCIÓRA
KERÜLŐ TÁJKÉP, AMELY
ROKONSÁGBAN ÁLL
A KÉSEI FAUVE FESTÉSZET
REMEKMŰVEIVEL.”

A TÓVÁROSI TÁJKÉP

A fordulat előszéle, a színesedő paletta, már Vaszary 1905-ös mediterrán útját követő műveken is megjelent, de a nagy stílusváltáshoz a művész 1910–1911-es bécsi, párizsi és főleg hosszabb itáliai utazása vezetett. A látottakról és tapasztaltakról Vaszary számos vázlatot és jegyzetet készített, melyekből nyomon követhető Vaszary új formanyelvének kialakulása. A korban készült munkákon analitikus formakísérletek jelentek meg, és a képeken egyre fontosabb szerephez jutott maga a struktúra, melyet egyre élénkebb és erősebb színekkel, valamint hangsúlyos ecsetvonásokkal támogatott meg. Vaszary

az új programját a Művészházban 1912-ben megrendezett gyűjteményes kiállításán tárta a szakma és a közönség elé. A 162 képet felvonultató, rendkívül sikeres tárlaton szinte valamennyi korszakából szerepeltek művek, valamint a kiállítást megelőző két-három év termése is látható volt. Vaszary fordulóponthoz érkezett: a tárlat gyakorlatilag a naturalizmussal és az impresszionizmussal való szakítását demonstrálta. „Így lett előttem lassankint nyilvánvaló, hogy az emlékezetből ábrázolt dolgok sokszor egységesebben hatnak, mint azok a káprázatok, melyeket természetlátásnak nevezünk; hogy a termé-

zetet ismét realizálni lehetetlen – de nem is szükséges. [...] A természetből kiindulni, vagy arra suggestív erővel emlékeztetni elég.”³ Vaszary stílus kísérleteit, új formanyelvét Lázár Béla és Rózsa Miklós is méltatta az impozáns katalógusban: „keresi az érzést kifejező formákat, rajzban is, színben is. [...] Absztrakttá teszi a vonalat, nemcsak szépséget ad neki, hanem jelentőséget is, felbontja elemeire. [...] Rajzegyszerűsítéseit az egy tónusba lefokozott színek ritmusával kapcsolta egybe, a színeknek ritmikus összecsengését kereste Vaszary.”⁴

9. Vaszary János: A Fényes-fürdő Tatán (Fürdőzők a tatai tónál), 1909

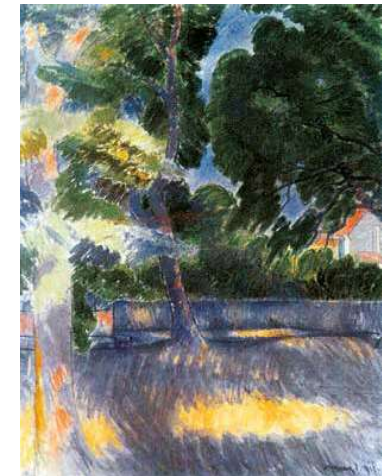
10. Vaszary János: Tatai parkrésztlet, 1910-es évek vége

11. Vaszary János: Fák (Táj II., Tóvárosi Táj), 1911 Magyar Nemzeti Galéria

12. Vaszary János: A tatai Öreg-tó partján

13. Vaszary János: Tóvárosi táj

³ Vaszary János gyűjteményes kiállítása a Művészházban, 1912, Vaszary János előszava

⁴ Vaszary János gyűjteményes kiállításának előszava, Művészház, 1912.

14. Tata, az Esterházy család angolkertje, 1912
Fotó: Fortepan / Ladinek Viktor

Noha Vaszary élénk érdeklődéssel figyelt korának festészeti újításait és eredményeit, továbbá elméleti munkásságában határozottan sikra szállt a modernizmus mellett, mégsem vált avantgarde művésszé. Ennek ellenére a századelő festészetében kibontakozó izmusok számos újítását beemelte festészeti eszköztárába. Ennek kivételes és különleges példája a most aukci-

óra kerülő tájkép, amely rokonságban áll a kései fauve festészet remekműveivel. Az ősfákkal körülvevő tatai tavat ábrázoló kép merész kivágatú kompozícióját Vaszary főleg a színek összeütköztetésére alapozta: a sárga-lila, zöld-kék színek megannyi árnyalata a „vadak” színhasználatára utal. Mindemellett Vaszary hangsúlyos szerepet szánt az ábrázolt elemek struktúrájának, és a kép szerkezetességének is.

„A szín, Vaszarynál elementáris erejében tör elő, drámai mozgalmassággal, formateremtő erővel rendelkezik, belőle táplálkozik művészete, színálmai teremtik az egyre megújuló, ritka, szokatlan, különös erejű harmóniákat, akkor is, ha azok a legélesebb ellentétek, harsogó és önmagukban disszonáns szín elemek összetételeiből alakulnak is ki. Ami összetartja őket, a szín intenzitása, mely most ég, vibrál, izzik, perzselő lánggal égve, majd felfelbukkan, el-kihangzik, elmerül, hogy újra felcsapjon szíkrát hányó irizáló fényben. Tűzijátékhátások káprázatába meríti szemünket, melyet a legnagyobb ellentétek közt mozgat. S a színnek győzni kell a rajz felett, mert ő a festészet lelke, ő az az imaginárius érték, melyet soha senki sem tanulhat meg, mert nincsenek szabályai, csak titkai vannak, melyeket csak a kevés kiválasztottaknak árul el. Az igazi koloristáknak. Vaszary ilyen kolorista.”⁶⁵

⁶⁵ Lázár Béla előszava Vaszary János 1924-es Ernet Múzeum-beli kiállításához

15. Vaszary János 1910 körül

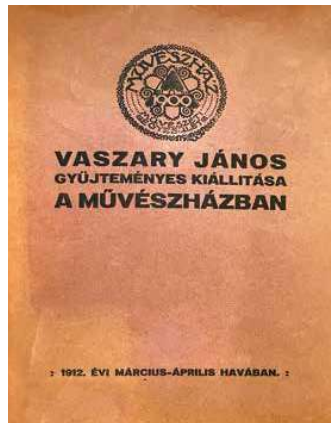

A MŰVÉSZHÁZ

„A Művészház pedig megnyithatja kapuit minden új művészi törekvés és az új művésznemzedék előtt.”⁶

16. Az első csoportos kiállítás a Művészház Váci utca 9. szám alatti helyiségeiben, 1909

17. Vaszary János gyűjteményes kiállításának katalógusa, Művészház, 1912

A Művészház 1909 decemberében nyitotta meg kapuit a Váci utca 9. szám alatt. Az alapító Rózsa Miklós célja nemcsak az volt, hogy azok a hazai progresszív fiatal művészek, akiknek a Múcsarnok és a Nemzeti Szalon nem biztosított kellő nyilvánosságot, lehetőséget kapjanak a bemutatkozásra önálló és csoportos kiállítások keretében, hanem az is, hogy a hazai közönség megismerhesse a nemzetközi művészeti tendenciákat is.

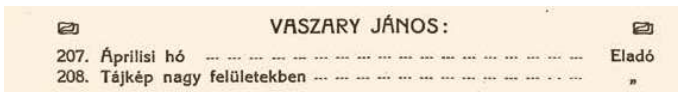
A Művészház több mint négyéves fennállása alatt mintegy negyven kiállítást szervezett, és – mivel Rózsa Miklós nemcsak a művészeket, a gyűjtőket, valamint a műpártolókat, hanem a kulturális és politikai élet prominens szereplőit is a Művészház mellé tudta állítani – az intézmény szinte azonnal a budapesti művészeti élet meghatározó helyszínévé vált. A Művészház a zsűrimentes kiállításokkal, és az ún. Ellenszalonokkal tudta leginkább ellensúlyozni a Múcsarnok és a Nemzeti Szalon tevékenységét, ugyanis ezeken a tárlatokon kaptak kiállítási lehetőséget a Múcsarnokból kizárított progresszív művészek.

18. Katalógus a Művészház Nemzetközi postimpressionista kiállításához, 1913

190. Kompozíció (1911)	K 300
191. Párisi nőképek (1911)	K 1000
RICHTER — BERLIN:	
192. Normandiai táj	K 400
193. Párisi nő	720
194. Cirkusz	400
195. Bálna	300
196. Tengerpart	400
SCHMIDT-ROTLUFF:	
197. Déltelki nap	K 840
198. Firkép	840
199. Templom, Werdahfen	900
200. Őszi táj	1080
GEORG TAPPERT:	
201. Kompozíció	K 840
202. Tavaszi	540
203. Téli táj	540
204. Rézcsónak	540
TIHANYI LÁJOS:	
205. Gyermekkéj	Magántulajdon
206. Szepeli táj	K 1000
VASZARY JÁNOS:	
207. Áprilisi hó	Eladó
208. Tájkép nagy felületekben	K 1300
VEDRES MÁRK:	
209. Körösök lánya (szobornak)	K 1300
210. Téli táj	21

19. A Nemzetközi postimpressionista kiállítás katalógusának képgjegyzéke Vaszary János: Tájkép nagy felületekben

20. A Művészház épülete

A Művészházban az alkotások nemcsak megvásárolhatók voltak, hanem időnként aukciókat is rendeztek a kiállított művekből. Vaszary 1911-ben csatlakozott a Művészházhoz, amikor is a művésztanács elnökévé választották. Az 1912-ben megrendezésre került gyűjteményes kiállításának idején, az intézmény már a Kristóf tér 2. szám alatt, egy má-

sodik emeleti lakásban működött. (Az új helyet még 1911-ben nyitották meg Rippl-Rónai retrospektív kiállításával.) A *Tóvárosi tájkép* a Művészház 1913-ban megrendezett Nemzetközi postimpressionista kiállításán is szerepelt. A tárlaton egyaránt részt vettek a német expresszionisták közül Gabriele Münter, Vaszilij Kandinszkij, Franz

Marc, a francia kubisták közül Le Fauconnier, Robert Delaunay és Réth Alfréd, a kelet-európai művészeket pedig többek között az orosz Natalija Goncsarova, a cseh Bohumil Kubišta képviselte. A kortárs nemzetközi anyagon kívül magyar alkotók műveit, köztük Czigány Dezső, Kernstok Károly, Vedres Márk és Vaszary János munkáit is láthatta a közönség.

VIRÁG JUDIT

6 Vasárnapi Ujság, 1909. 56. évfolyam, 51. szám